

Pieter Janssens

Het vertaalbrein

Pieter Janssens (1943) rolde eind 1964 per toeval in het vertaalvak toen hij een Duits cowboyboekje in handen kreeg dat in het Nederlands moest worden vertaald. Het resultaat beviel de Vlaamse literair agent Albert Van Hageland blijkbaar goed genoeg om hem meer van dergelijke Duitse, Engelse en Franse pulpromans toe te vertrouwen. Daar kwam even een eind aan toen hij in Nijmegen antropologie ging studeren, maar toen hij een baan voor halve dagen kon krijgen bij een buitendienst van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en tegelijkertijd een vertaling aangeboden kreeg, besloot hij zijn studie te staken en half broodvertaler half ambtenaar te worden. Eind jaren '70 werd hij hoofd van de Vertaalgroep Bergeijk en enige tijd coördinator van de toelatingscommissie van het Nederlands Genootschap van Tolken en Vertalers, tot hij in 1985 besloot als freelancer volledig op de vertaaltoer te gaan. Sindsdien heeft hij zo'n 350 titels vertaald in uiteenlopende genres, fictie zowel als non-fictie, van reisgidsen tot (middeleeuwse) detectives, van biografieën tot avonturenromans en chicklit. 'Het vertaalbrein' verscheen eerder op <http://pieter-janssens.123website.nl/388435674>.

Het vertaalbrein

Ik heb ooit een reeks van twintig middeleeuwse detectives vertaald, de Cadfael-kronieken van Ellis Peters. Een van de leuke kanten daarvan was, dat je er allerlei allang in onbruik geraakte woorden in tegenkwam, waarvan je wel de betekenis kon achterhalen, maar niet het exacte Nederlandse equivalent.

Zo stuitte ik een keer op het woord ‘the butts’. Ik was het al vaker tegengekomen en dan betekende het altijd ‘de doelen’, in de betekenis van de plaats waar boogschutters oefenen. Maar dat kon het in deze (vage) context niet zijn.

Wat gezocht in Engelse en Engels-Nederlandse woordenboeken leverde niks op en dus zette ik voorlopig maar wat vraagtekens, in de hoop dat de betekenis verderop wat duidelijker zou worden.

En jawel, drie bladzijden verder waren ze nog steeds op ‘the butts’ bezig (het zijn héél bedachtzaam geschreven verhalen), maar nu bleek dat ze die met spaden aan het bewerken waren. Opnieuw naar het verklarend woordenboek en jawel, ‘the butts’ is ook dat deel van een akker dat met de hand moet worden omgespit omdat paard, ploeger en ploeg daar moeten keren.

Dát begrip was ik al vaker tegengekomen, maar toen had de schrijfster het steeds ‘headland’ genoemd, wat ik vertaald had met ‘wendakker’. Ze zou, nam ik aan, wel een reden hebben om het nu anders te noemen en ik vond dat ik dat dan ook moest doen. Maar hoe?

Op dat moment schoot me de naam van de dichter Rutger Kopland te binnen. Was kopland, dat letterlijk naar het Engels vertaald immers ‘headland’ oplevert, misschien een ander woord voor wendakker? Nee, zei de Dikke Van Dale, ik ken het niet eens. Maar wacht eens, Rutger Kopland is het pseudoniem van Rudi van den Hoofdakker (kop-land <----> hoofd-akker).

Zou het woord hoofdakker dan misschien bestaan? Opnieuw zei de Dikke dat ie het niet kende, hoewel je toch mag aannemen dat zo'n eigenaam niet uit de lucht is komen vallen. Nog één poging dan: een samentrekking van die twee woorden: kopakker. En tadaaa!!, dát woord stond in Van Dale en het betekende precies wat ik zocht.

Iets soortgelijks overkwam me met ‘glebe’, dat volgens alle vertaalwoordenboeken ‘pastorieland’ betekent, een stuk grond waarvan de opbrengst voor de pastoor bestemd is. Totdat ik ergens door de Kempische landouwen reed en de straatnaam ‘Papenakkers’ zag staan. Dát is het natuurlijk... papenakker, in plaats van dat bijna Lubberiaanse pastorieland. Helaas ben ik het woord ‘glebe’ sindsdien niet meer tegengekomen.

Zie hieronder mijn ‘Middeleeuws Woordenboek’.

A

Abacus = dekplaat, abacus
abbatia = abtshuis
ablution = rituele wassing, ablutie
abt Heribert = voorganger Radulfus ('38 - kerst '39)
abt Radulfus = abt vanaf kerstmis '39
acre = morgen, akker
adder's tongue = addertong, slangebeet
advance party = voorhoede
advowson = recht van benoeming, collatierecht
adze = dissel, houw, hak
aftergrowth = nagewas
aftermath = nagras, etgroen; nasleep
aisle = middenpad
aisle = zijbeuk
Alberic of Ostia = Albericus van Ostia
alderman = schepen
ale-house = bierhuis; herberg
ale-stake = bierstok
alkanet = alkannawortel
All Saints = Allerheiligen
allegiance = leenmanstrouw
almsbox = offerblok
altar-cloth = (altaar)dwaal
altar lamp = godslamp
anemone = windbloem
angelica water = engelwortelolie

B

bailey = binnenhof; vestingmuur
baileywick: zie bailiwick
bailiff = drost; baljuw; baljuw
bailiwick = baljuwschap; domein
baldric = bandelier
banker = plankier
baptismal font = doopvont

angelica root = engelwortel
anteroom = voorkamer
antiphone = beurtzang, tegenzang
ap (Welsh) = zoon van
apothecary = apotheker,
arsenijbereider
apple squire = pooier
application = papje, smeerseltje, zalfje
arbalest = voetboog
arbelist = zie arbalest
arblast = zie arbalest
archangel = (grote) engelwortel
archdeacon = aartsdiaken
armarium = boekenkamer of -kast
armorial bearing = wapenbeeld
armoury = tuighuis
arras = wandtapijt; vensterkleed
ashlar = arduin(-steen)
assart = rooiland
Assasins = Assassijnen
assize = rechtszitting, geding
atabeg = atabeg (Seldjoeks gouverneur van een minderjarige prins)
atrium = voorhal, atrium
aumbry (ambry) = spinde, muurkastje
austerity = zelfkastijding, versterving
awning = dekzeil; luifel, scherm

barbican = buitenwerk, (dubbele) vestingtoren
barge = schuit, praam, aak; barkas
baron = baron, (leen)heer
barrel-stave = duig
basil = basilicum
battering-ram = stormram
battlement = tinne, trans, kanteel

bawd = hoer
bay = vos(kleurig paard); laurier
beadle = bode; bode
beaver hat = vilthoed
beech-mast = beukemast
bell clerk = klokkelouder
belladonna = wolfskers
betony = betonie
billhook = kapmes
bird of passage = trekvogel (ook voor mensen)
bitter herb = bitterkruid
black-jack = leren kroes; kroes
blade = kling
blaze = bles
bliaut = korte tuniek, bliaud; bliaud
block = beulsblok
Blood Book = Verwantschapsboek
boat-mill = bootmolen (molen om vlas te braken)
boatman = schuifevoerder
bodice = (keurs)lijf
bog-trotter = moerasbewoner
bolster = peluw
Book of Hours = getijdenboek
boot = Spaanse laars (folterwerktuig)
borage = bernagie
border shire = markizaat
borough = stad, stedelijke gemeente
boss = bossage
bower = zie garden bower
box hedge = bukshaag
bracken = (adelaars)varen
bracket = klamp; steun; kraagsteen
braid = trems
brand = toorts
brattice = borstwering
bread-cage = broodkorf
breast-brother = zoogbroer
breech = kniebroek
breviary = kerkboek
broadsheet = vlugschrift
broeder Albin = poortwachter
broeder Anselm = voorzanger

broeder Benedict = koster
broeder Bernard = imker
broeder Denis = gastenbroeder
broeder Edmund = ziekenbroeder (broeder verpleger)
broeder Herluin = onderprior van Ramsey
broeder Jerome = schrijver van Robert Pennant
broeder Mark = hulp Cadfael, later hulp in gasthuis, nog later broeder en diaken
broeder Matthew = keldermeester
broeder Oswald = aalmoezenier; ook zilversmid
broeder Oswin = hulp Cadfael (opvolger van Mark); later hulp in broedergasthuis
broeder Paul = novicenmeester
broeder Petrus = kok van de abt
broeder Richard = onderprior
broeder Vitalis = kapelaan en schrijver van abt Radulfus
broom = brem, bezemkruid
broom-bush = bremstruik
brother porter = broeder poortwachter
brother by marriage = behuwdbroer
brow-band = frondeel (o)
brush hovel = loofhut
brushwood = rijshout
brychan (Welsh) = brychan (paardedeken); ook: brits
bryony = heggerank
bucket = puts, putemmer
buckler = beukelaar (= klein schild)
buckwheat = boekweit
bugel = jachthoorn
bugloss = ossetong; slangekruid, wolfschijn
burgage = pacht van stedelijk leen; stadsleen
burgess = poorter
burghmote = stadsplein
bushel = schepel

business = nering
buskin = broos, kuitlaars
butcher = beenhouwer
butler, master-~ = keldermeester
butt = ton, kuip, vat; stronk

buttery = wijnkelder; voorraadkamer;
voorraadkamer
butts = doelen (voor boogschieten)
ook: kopakker
by-blow = bastaard
byre = koe(ie)stal

C

cage = vuurkorf
calamine = kalamijn
calamus = kalmoes
Calendar of Saints = heiligenkalender
callywag = schavuit
caltrop = voetangel
cambric = Kamerijks linnen; Kamerijks
linnen
came = loodlijst, loden glaslijst
camp follower = marketentster
canon = kanunnik
canonry = kanunnikdij
Canterbury bells = grasklokjes
cantref (Welsh) = honderdschap
(letterlijk: honderd gehuchten)
cap = kaproen
captain = hopman
carapace = schild, pantser
carrel = nis
carter = voerman
carucate = oppervlaktemaat (ook: hide)
cask = fust
cassock = toog, soutane
castellan = kastelein
Castle Foregate = Kasteelvoorstraat
catamite = schandknaap
cell = dochterklooster; kluis
cellarer = keldermeester, kellenaar
centaury = duizendguldenkruid
centring = formeel (o.)
chaffer = loven en bieden
chain mail: zie chain armour
chain armour = maliënkolder,
pantserhemd

chamber = raadkamer
chamberlain = kamerling
chancery priest = koorheer
chancery screen, chancel screen =
koorhek
Chancery = Kanselarij
chantry mass = zielemis
chantry chapel = stiftskapel
chaplet = lauwerkrans
chapter = kapittel
chapter-house = kapittelzaal
(capitulum); kapittelzaal
charcoal hearth = (kolen)meiler
charcoal-burner = kolenbrander
charter house = kartuizer klooster
charter town = vrijstad
chausses = hozen
chervil = kervel
chevet = koorafsluiting, chevet;
koorafscheiding
chickweed = muur
chief alderman = eerste schepen
church warden = kerkmeester
cinnamon cassia = pijpkassia
cinquefoil = vijfvingerkruid, vijfblad
Circumcision of Our Lord =
Besnijdenis des Heren
citole = citer
clas (Welsh) = kloostergemeenschap
onder een abt en met minstens één
priester
claustrum = kloostergang
cleaver = kleefkruid
Clee Forest = Clee Woud

clerestory = lichtbeuk
clerk = schrijver; klerk
cloister = kloosterhof (= kloostergaarde)
cloister garth = kloostergaarde (= kloosterhof)
close = slop, beluik
close of the market = het scheiden van de markt
cloth = geestelijkheid, clerus, clergé
cloth merchant = lakenkoopman
clothier = lakenkoopman; snijder, kleermaker
clove = kruidnagel
clove-pink = (tuin)anjelier
coat = overkleed, bovenkleed, mantel, rok
cob = ket; ket, ked, kid, kidde
cobbled street = kasseistraat
cobbler = schoenlapper
coch = rood
codpiece = broekklep
coffer = brandkist
cog = kog(geschip)
coif = kap, mutsje, huid, coiffe; huid
collations = collatie
collection box = offerblok
collegiate church = kapittelkerk; collegiaalkerk
collegium = collegium
colours = vaandel, standaard
coltsfoot = klein hoefblad
columbine = akelei
comfrey = smeerwortel
commissioner = gevolmachtigde
common room = gemeenschapszaal
common land = meentgrond
common of the saints = gemeenschappelijke der heiligen
common(s) = meent
commote = kanton (onderdeel van 'cantref')
concoction = brouwsel
conduit = duiker

constable = slotvoogd; constabel; slotvoogd
constant lamp = godslamp
contortionist = slangemens
conventual ale = kloosterbier
conversi = (verblijf van de) lekebroeders
cook shop = eethuis; eethuis
cooper = kuiper
cope = koorkap
coppice = akkermaalsbos
coppice (to) = kappen; uitstoelen
copse = hakhout
copy = afschrijven
copyist = afschrijver
coquina = keuken
coracle = jol
corbel = kraagsteen
cordial = kruidenbitter; hartversterkend middel
cordwood = vademhout
cornemuse = cornemuse, doedelzak
cornice = kroonlijst, dekljst, kornis
Corporation = gemeenteraad
Corpus Christi = Driekoningen
corrack = rakel
corsair = Barbarijse zeerover
coster = straatventer
cot = stulp; veldbed; (schaaps)kooi
cot-bed = veldbed
cote hardie = cotardie
cottager = landarbeider; dorpeling; landarbeider
cottar = pachter
cotte = onderkleed, wambuis
coulter = kouter
council = schepenen
councillor = schepen; raadslid
count = niet-Engelse graaf
counterpane = beddesprei
counting-house = rekenkamer
country gathering = landdag
countryman = ommelander
Court of Chancery = Kanselarijhof

Court of Probate = Hof voor Erfrecht
Court of Requests = Hof van Beroep
Court of Common Pleas = Gerechtshof voor Civiele Zaken
Court of King's Bench = Hooggerechtshof
Court of Petty Sessions = kantongerecht
courtier = hoveling
courtyard = binnenhof
covert = akkermaalshout, kreupelhout; schuilplaats, dekking
cowl = kaproen; kaproen
cowman = koewachter
cowslip = sleutelbloem
cramp = muuranker
creance = langveter
cresset = flambouw
crest = helmbos, vederbos
crocket = versiering in de vorm van een gekruld blad
crosier = zie crozier
crossing = viering, kruising (van hoofd- en dwarsbeuk); viering

crossyard = kraaienest
crow(bar) = handspaak; koevoet
crowfood = waterranonkel
crown tenancy = kroongoed
crozier = kromstaf, bisschopsstaf
cruet = ampul
crwth (Welsh) = klein snaarinstrument, bespeeld met een boog
cull = uitschot; afschieten (van verzwakt wild)
culverin = veldslang (kanon met lange loop)
cumin = komijn
cupboard = schotelrek
curate = kapelaan
cure = standplaats, priesterambt
currier = (roskammer)
cursitor = kanselarijkerk
curtain wall = gordijn(muur); gordijnmuur
custodian = koster
Custom House = tolhuis
customary service = herendienst

D

dainty = toegift, toespits
dairy = melkerij
dais = verhoog, verhoging
daisy = madelief(je)
dapple = appelschimmel
dart = werpschicht
dawn mass = dageraadsmis
dead-boat = dodenschuit
death house = lijkenhuis
debauch = slemp-, braspartij; orgie
decoction = afkooksel
dell = valleitje
demesne = landgoed, buiten, grondbezit
deputy sheriff = onderschout (Hugh Beringar, later Alan Herbert)

desert father = woestijnvader
destrier = (strijd)ros
dilapidation = bouwval; krot; puin
dill = dille
dip = getrokken (vet)kaars
dirk = ponjaard; ponjaard
distaff = spinrokken
distain = rentmeester
ditcher = slotengraver
dittany = essekruid, vuurwerkplant
dock = staartwortel
doctor = heelmeeester(es)
domestic = huisknecht
dormitorium = slaapzaal, dormter
doublet = wambuis, vest; wambuis
doucette = snoepgoed

dowager = douarière, adellijke weduwe
dowel = (klink)bout
dower = weduwgeld, weduwgift
dowry = bruidsschat
doxy = lichtekooi
draper = drapenier
draught = drankje
draw-knife = haalmes
dray = sleperswagen

Ɖ

earl = Engelse graaf
early apple = oogstappel
early-morning mass = vroegmis
eaves = dakrand, boeiboorden
edling = officiële, door een prins
aangewezen erfgenaam
elevation = opstand
elixir = aftreksel
embrasure = schietgat, neg(ge)
Emmanuel = schrijver van abt Heribert
enclosure = klooster

Ɔ

fardelol = last, vracht
farm-drudge = werkpaard, boerenknol,
karhengst
farmstead = boerenhoeve, hofstede
farrier = hoefsmid
farthing = duit
fast courier = ijlbode
fastness = bastion, bolwerk, sterkte
father = pater, pastoor, kapelaan
(tegen abt: vader)
father Cuthbert = pater Cuthbert
father Thomas = broeder Thomas
father general = generale overste (van
jezuïeten)
fathers of the boro(u)gh = vroede
vaderen

dressing = kompres
drove road = drift, veepad
duke = hertog
dung-collector = mestrapper
(beersteker)
dunt = oplawaai
dwelling = woonst(ee)
dye-house = ververij

escarpement = binnentalud,
binnengrachtsboord
escutcheon = wapenschild
espringale = springaal
establishment = (troepen)sterkte
estate = landgoed, bezit; landgoed
eve = vigilie
ewer = (lampet)kan
Exchequer = financiële rechtbank
eyas = nesteling, nestvlak
eyrie = arendshorst

Fatimids of Egypt = de Egyptische
Fatimiden
fawr (Welsh) = groot
fealty = leeneed
fee-farm = erfpachtboerderij
fennel = venkel
feoff = zie fief
feudal tenant = leenman
fiddle = vedel, fiedel
fief = leen, leengoed
figwort = helmkruid
fillet = haarband, hoofdband
fire shovel = vuurschop
fireplace = schouw; stookplaats; open
haard
fishery = visrecht; visgrond
flagon = (schenk)kan; kan

flayer = vilder; beul
fleece = vlies, schapevacht
fleecer = (schape)scheerder
fleur-de-luce = lisbloem
flint = vuursteen
flood meadow = vloeiveide
fluted = gecanneleerd
foist = bedrieger
foistler = zwendelaar
Foregate = Voorstraat
forelock = voorlok
forge = smidse
foundation = stift
fox-stones = knolvossestaart
foxglove = vingerhoedskruid;
vingerhoedskruid

galilea = westelijk voorportaal
Galilee Gate = Galileapoort
Galilee Walk = Galileepad
gallery = gaanderij
gallon = 9 pinten
gaol fever = vlektyfus
garden bower = prieel
gardener = gaardenier, hovenier
garron = garran = werkpaard
garth = gaarde
gate-tower = poorttoren
gatehouse = poorthuis, poortgebouw
gathering = katern
gelding = ruïn
gentry = lagere adel
ghoul = demon
ginger = gember(kruid)
gittern = citola
glade = open plek, loo, laar
glean = arenlezen
glebe = papenakker, pastorieland
goad = prikstok, prikkel
goblet = bokaal
goch (Welsh) = zie coch

frame = horde
franklin = eigenerfde
frater = eetzaal (zie refectarium)
free folk = vrijen
freeman = vrije
French block = kaak, schandpaal
friars minoresses = clarissen
frock = kiel
frond = fronton, frontispice
fulling-trough = volkuip
fulling-works = volderij
furlong = bunder (furlong = 201m)
furrowboard = rister
fustian = fustijn; fustijn
fychan (Welsh) = minder; toegevoegd
aan naam in de bet. van 'jongere'

goodman = huisvader; waarde heer;
meester
goods and gear = have en goed
goose-grass unguent = kleefkruidzalf
goose-grass = kleefkruid, walstro
gore = geerakker
gorse-bushes = steekbrem;
gaspeldoorn
gossip = (ook) kornuiten
gout = jicht
gown = tabbaard; gewaad, kleeid;
tabbaard
grace house = godshuis
grange = uithof; grangium; landhuis;
schuur
grazing = grasetting
great court = binnenplaats
green = brink
groat = vierstuiverstuk
gromwell = parelzaad
groom = stalknecht
ground-ivy = hondsdrif
groundsel = kruipkruid
guardwalk = weergang

guest-house = gastenverblijf
guestship agreement =
gastovereenkomst,
pro(e)veniersovereenkomst
Guild Merchant = koopmansgilde

Guild of Palmers = Goochelaarsgilde
Guildhall = Guildhall; Guildhall;
raadhuis
gule = keel (heraldiek)
gyve = beenijzer

H

haberdasher = handelaar in garen en
band
habit = pij, habijt
hack = knol; rijpaard
hag = toverfeeks, toverheks, feeks, heks
Hainaut = Henegouwen
hammer-beam = steekbalk
hanaper = mand
harebell = grasklokje
harness = tuig
harridan from hell = helleveeg
harridan = feeks
hatchery = (vis)kwekerij
hatchet = hakmes
hauberk = maliënkolder; kolder
hawker = marskramer
hawthorn = haagdoorn
head race = bovenbeek
headland = wendakker (zie main butt)
hearth = haardstede
heartwood = kernhout, harthout
hedge priest = hageprediker
hemlock = dollekervel
henbane = bilzekruid
henchman = trawant
herb of grace = genadekruid,
godsgenade, galkruid
herbalist = kruidenkenner;
kruidengenezer
herbarium = kruidentuin;
kruidenkamer
heriot = heergewaad (schatplicht aan
landheer bij dood pachter)
high mass = hoogmis
high summoner = opperdeurwaarder

High Cross = Hoge Kruis
highway = straatweg
hind = (boeren)knecht
hob = kachelplaat
hobble = kluisteren
hocks = spronggewrichten
hoe = schoffel
hogget = éénjarig schaap
hog's fat = reuzel
holding = pachtboerderij; landerij
holm = (uiter)waarde
holy oils = heilig oliesel
homestead = hoeve, hofstede
honour = leen(goed)
hood = huid (van non); muts; kap
hoodman blind = blindman's buff =
blindemannetje
horehound = malrove
horn = drinkhoorn
horse radish = mierik(swortel)
Horse Fair = Paardenmarkt
horse-litter = rosbaar
hospice = gastenverblijf (hospitium)
hospital = gasthuis; gasthuis
hospitaller = gastenbroeder
host = legerschaar, heerschaar,
heerleger
hostelry = herberg; logement
hot house = badhuis
hound's-tongue = hondstong
house of grace = proveniershuis
houseleek = huislook
hovel = krot, bouwval; hut
huckster = venter; venter
hundred = honderdschap (zie 'cantref')

husbandman = landman
husbandry = rentmeesterschap

hyssop = hysop

I

inch = duim
indulgence = aflaat; indult
infirmarer = ziekenbroeder, broeder
verpleger
infirmarian = ziekenbroeder
infirmarium = ziekenzaal (infirmaria)
infusion = aftreksel
inner ward = binnenplein

inquisitor = kettermeester
intermissum = tussengerecht,
intermissum
intervention = voorspraak
iris = lis
ivy = klimmerkruid, klimop, boomveil,
eilooft

J

jar = stopfles; kruik
jaundice = geelzucht
javelin = werpspies
jennet = genet
jerkin = buis; (wam)buis; wambuis
Jesus priest = jezuïet
jointer = rijkschaaf, ploegschaaf
jongleur = minstrel, troubadour

journeyman = (handwerks-;
ambachts)gezel
joust = steekspel
juggler = jongleur
junction = samenloop
junket = roomkaas; wrongel
justiciar = opperstaatsraad

K

kalen = (boeren)kool
keep = slottoren, burchttoren,
(hoofd)toren; slottoren
Keeper of the (Secret) Seal =
(Geheim)Zegelbewaarder
Keeper of Secrets = Geheimraad
kennelman = kennelhouder
kern = voetknecht
kiln = pottenbakkers- of kalkoven; eest
kiln room = eestoven
king's peace = koningsvrede

king's highway = koningsbaan,
koningsweg
kirtle = tuniek
kitchen garden = moestuin,
groentetuin, kruidentuin
knaves = kruimeldief
knell (death ~) = doodsklok
knight banneret = baanderheer;
baanderheer
Knights of Saint John = Johanniters,
Ridders van de heilige Johannes

L

ladle = pollepel, soeplepel	link boy = fakkeldrager
Lady Day = Maria-Boodschap; Onze Lieve Vrouw Boodschap	links of a chain mail = maliën van een pantserhemd
Lady Chapel = Mariakapel	liripipe = punt van een hoofddekseel
lady = vrouwe	list = strijdperk, toernooiveld
lammas prunes = kwetsen	litter = draagkoets
lammas = oogstfeest (1 augustus)	livery company = livregilde
landholder = pachtboer	living = prebende; beneficie
landlord = herbergier	llyn (Welsh) = meer
larder = voorraadkamer; provisiekamer	llys (Welsh) = hof
lavarium = wastafel	loaf-mass = oogstmis
lavatorium = (ceremoniële) wasgelegenheid bij eetzaal	lodge = onderkomen
lawn = batist; batist	lodge = poortkamer
laystall = vuilnisbelt	loft = hind
lazar(-)house = lazaret	Long Forest = Lange Woud
leafmould = bladaarde	longship = vikingschip
leat = molentocht, molenvliet	loom = weefgetouw
leech = heelmeeester; bloedzuiger; klaploper; arts	lord = heer; Lord
legatine council = legatieraad	Lord Lieutenant = onderkoning
legging = beenkap	lordling = kleine lord; potentaat
library = boekerij	Lords of the Congregation = Lords of the Congregation
lich-gate = zie lych-gate	lordship = leengoed; landgoed; heerlijkheid
lichen = korstmos	lotion of pellitory = glaskruidwater
liege lady = leenvrouwe	lotion = wondwater
liegeman = leenman, vazal	lozenge = dropje, hoesttablet; ruitvorm; ruit (heraldiek)
lieutenant = stadhouder	lych-gate = kerkhofpoort
Lincoln green = groen laken	lye = potas
linctus = hoeststroop	lye soap = potaszeep

M

mace = goedendag; foelie	magician = tovenaar; tovenaar
machicolation = machicoulis, mesekouw (gat in torenomloop)	magnate = heerschappij
madam = vrouwe; madame	maid = meid
madder = meekrap	main butt = kopakker (zie headland)
maenol (Welsh) = havezaat	mallet = houten hamer
maenol (Welsh) = ambachtshuis	malmsey = malvezij
	malting = mouterij

man-at-arms = wapenknecht
man-of-war = slagschip
manacle = kluister, handboei
manchet loaf = puntbroodje
mandrake = alruin, mandragora
manger = trog, krib(be), voerbak
mangon(el) = blijde; blijde
manor = havezaat; ambachtshuis;
ambachtsheerlijkheid;
ambachtsheerlijkheid;
ambachtsheerlijkheid
manor-house = ambachtshuis
mansion = woonstee
march(es) = mark
marcher lord = markgraaf
marjoram = marjolein
marrow pudding = mergpudding
marsh mallow = witte malve, heemst
marshalsea =
hofmaarschalksrechtbank;
hofmaarschalksrechtbank
mascle = malie
master = meester; overste
master of the novices =
novicenmeester
master of the guild = deken van het
gilde
Master = meester
mattock = houweel
mawr (Welsh) = zie fawr
maying = meien; (bloemen plukken
tijdens) de viering van het meifeest
meeting-house = bedehuis
mercier = zijdekoopman, -handelaar
merchet = bruidsschat; vrijkoopsom
merlin = steenvalk, dwergvalk,
smelleken, smerlijn
merlon = kanteel, tin(ne)
messire = heer

message = huis met aanhorigheden
mew = havikskooi; stal; mesthok
mild nettle = dovenetel
milfoil = duizendblad
mill dam = molenstuw; molenkolk
mill leat = molentocht, molenvliet
mill race = zie (mill) leat
mill course = molenvliet
mill-yard = molenwerf
miller's droop = molenaarsleuter
minster = domkerk; munster,
kloosterkerk; kathedraal
minstrel = speelman, minstrel
mint = munt(kruid)
mistletoe = maretak
mistress = meesteres
moat = (vesting-, slot-, kasteel-)gracht
moneywort = penningkruid
monks' loaf = monniksbrood
mosstrooper = vrijbuiters
motley = zotspak
motte = burchtheuvel
moulding = lofwerk
mountebank = rondtrekkend
kwakzalver, kakadoris, piskijker,
bedrieger, charlatan, oplichter
mounting-block = stijgblok
muck raker = mesttraper
mulberry = moerbe(i)boom, moerbezie
mullein = koningskaars
mullion = raamstijl; verticale raamstijl
mummer = pantomimespeler;
toneelspeler
murage = muurbelasting
mustard = mosterd
muster = wapenschouw
My Lady = My Lady
my lord = mijn heer; My Lord

nag = pony

nap = gauwdief

nasturtium = waterkers
nave = middenschip
necessarium = gemak (w.c.)
necromancer = dodenbezweerder
nettle = (brand)netel
neum = neum
nightjar = nachtspiegel

obedientary = gewone kloosterling
onder het gezag van een abt
oblate = oblaat
Offa's dyke = Offa's dijk
office of the dead = uitvaartdienst,
uitvaartmis
officer of the sheriff = rakker
officiate = celebreren, de mis
opdragen, doen
oils = oliën
ointment = zalf
old road = heirbaan
oratory = (bid)kapel

packman = marskramer
paddle palms = voetjevrijen
paddock = kraal
pageant = schouwspel, spektakel
pail = emmer
paladin = paladijn
palatinate = palts, palatinaat,
paltsgraafschap
palatine = paltsgraaf; paltsgrafelijk
Pale of Dublin = de Engelse exclave
Dublin
palfrey = hakennei, telganger
pall = altaarkleed
pallet = strozak; brits
palmer = goochelaar
panniers = tas

night stairs = nachttrap
night felons = nachtbrakers
night-hag = nachtfeeks
noviciorum cella = novicenverblijf
nurs(e)ling = voedsterling,
voedsterkind, zoogkind
nurse = min, voedster

orpine = vetkruid, hemelsleutel
ostler = stalknecht in herberg;
stalknecht in herberg
our lady's mantle =
onzelievevrouwemantel
outer ward = voorplein
outer court = voorplein
outlaw = vogelvrije
overflow = overlaat
overlord = opperheer
ox-caller = ossedrijver
ox-wain = ossewagen

pannikin = kroes; pannetje
panoply = volledige wapenrustig,
panoplie; vol ornaat; vertoon
pantry = voorraadkamer, bijkeuken;
voorraadkast
paramour = minnaar
pardoner = aflaatkramer
parlour = gastenkamer, spreekkamer;
ontvangkamer
parsley = peterselie
paten = pateen
patis flora = rijstgras
patten = muilen, trippen
pavage = straatbelasting
peace officer = ordehandhaver
peat water = veenwater

peat-hag = laagveen; afgegraven
veengrond
peatmoss = veenmos; veen/turfgrond;
pedlar = marskramer, leurder
pedlar = marskramer
pelisse = lange cape
pellitory dressing = glaskruidkompres
pennant = zie pennon
pennon = (lans)wimpel, vaandel, vaan,
pennoen
penny = duit; stuiver
pensioner = provenier
penteulu (Welsh) = hopman van
prinselijke lijfwacht
peony = pioen
periwinkle = maagdenpalm
pestle = stamper (van vijzel)
pewterer = tinnegieter
phalanx = legerschaar
philtre = minnedrank; toverdrank
physician = geneesheer; geneesheer,
geneesvrouwe
pickpocket = beurzensnijder
piebald = gevlekt paard
pier = penant
pike = piek
pillion = zadelkussen (achter het zadel,
voor tweede ruitser)
pillory = schandblok, kaak
pimpernel = guichelheil
plantain = weegbree
plate = vaatwerk
pole = bomen
pomander = reukbol
poniard = ponjaard
poppy sirup = papaversiroop

poppy = papaver, klapproos
porch = veranda
portative organ = buikorgel, portatief
portcullis = valhek
porter's lodge = poortkamer
posset = kandeel
postern = uitvalsdeurtje; uitvalspoort;
pikkelpoort; klinkdeur; uitvalspoort
potboy = kroeghulpje; bierjongen
potman = tapper
pottle = pul (2¼ liter)
poultice = papje, kompres
poultice = kompres
precantor = voorzanger
press = kast; muurrek
prick out = verspenen
pricket = kaarsprikker
primrose = sleutelbloem
prioratus/priorissatus = priorij
privet = liguster
Privy Seal = geheimzegel
propitiatory office = zoenoffer;
verzoeningsdienst
provost = provoost (Geoffrey Corviser
van de stad; Ewald de wielensmid van
de Voorstraat)
provost marshall = provoost-
geweldiger
provost's prison = provoosthuis
psaltery = psalter, psalterion
pullet = jonge kip, kuiken
punch = drevel, pons, priem
pursuivant = (onderwapen)heraut;
onderwapenheraut
putlog = korteling
pyx = hostiedoos; staalmuntendoos

quack = kwakzalver
quarrel = (korte, stompe) pijl (v.e.
kruisboog)
quarryman = steenhouwer

quench a candle (to) = een kaars
snuiten
quintain = steekspel

quiver = pijlkoker; een nestvol

(kinderen)

R

ragwort = kruiskruid

raiment = plunje

raker = zie muck raker

rampart = borstwering, wal

ratsbane = rattenkruid

rebec = luit; rebab

reed = schalmei

reed dip = getrokken (vet)kaars

reeve = baljuw, stadhouder; drost

refectarium = eetzaal, refter,

refectarium

refectory = refter

reliquary = relikwie(ën)schrijn

respons = (antwoord bij) beurtzang,

keurzang, keerwoord

retainer = vazal; bediende; volgeling;

getrouwe; bediende, vazal

Rhenish (wine) = Rijnse wijn; Rijnse

wijn

rig = mastwerk, want, tuig(age),
takelage

right of warren = jachtrecht

roan = vos (zie ook: bay)

robe = gewaad; bij Athelstan: habijt

Robert Pennant = prior

rogue = schelm, schavuit, kwant

rondel = rondeel (ook in bouwkunde)

rood loft = (d)oksaal

rood screen = koorhek; koorhek

rood (by the) = bij het Heilig Kruis

roost, to rule the = de staf zwaaien

rosemary = rozemarijn

rot of the feet = hoefziekte

rouncy = ros

rue = wijnruit

rule the roost = zie roost

rush-candle = bieskaars

rush-light: zie rush-candle

S

sack = sec (Spaanse wijn)

sacristan = koster; sacristein

saesneg (Welsh) = Engels

sage = salie

Saint Peter ad Vincula = Sint Petrus'

Banden

Saint John's wort = sint janskruid

sallet = (salade)helm

salopian = inwoner van Shropshire

samite = sameet

sanctuary = priesterkoor; priesterkoor;

asiel

sanctuary lamp = godslamp

sanicle = breukkruid, heelkruid,

sanikel

sarcenet = (voering)zijde

sarsenet = zie sarcenet

Sassenach = Engelsman

saucer lamp = schotellamp, blaker

savo(u)ry = bonekruid

saxifraga = steenbreek

scald = schavuit

scapular = schapulier, schouderkleed

sconce = (arm)blaker

scour = diarree (van vee)

scrip = ransel

scriptorium = schrijfkamer

scrivener = schrijver

scrollwork = krulwerk

scruple = grein(tje)

scullery = bijkeuken; bijkeuken

scullion = koksmatje

scutch grass = Cynodon dactylon,

handjesgras

Secret Seal = Geheimzegel
secretarius = secretaris
Secretary of State = eerste minister
seld = overdekte markt
selfheal = heekruid, brunel
selion = strook grond
senechal = seneschalk
senior clerk = opperklerk
serf = lijfeigene, lijflaat
sergeant = wachtmeester; sergeant
serjeant (-at-arms) = wachtmeester
servants' ale = knechtenbier
servants' loaf = knechtenbrood
setter = steenzetter
sexton = doodgraver
shaft = lamoenstok, disselboom, berrie, burrie
shale = schalie
shallows = slikken, zandbanken, wadden
shaving-horse = schaaftbank
shawm = schalmei
shearer = (schape)scheerder
sheriff = schout (Gilbert Prescote, later Hugh Beringar); schout
sheriffry = schoutambacht
sheriff's men = rakkers van de schout
shift = hemdjurk
shilling = schelling
shoal = ondiepte
shock = zie stook
shop = (timmer)winkel
shot = gelag
shot window = openslaand raam
shrine = (het) schrijn
shut = steegje, gang
shutter (to) = beluiken
simple = heekruid, geneeskrachtige plant
singlestick = schermstok, batonneerstok
sir = heer; heer; Sir; Sir; Sir
Sisters of... = zusters van...
skinner = vilder

skull cap = schedelkapje
slattern = slons; slons
sliptile = engobe-tegel
slitted = van schietgaten voorzien
slung trumpet = beugeltrompet
small ale = dunnebier
smock = jak
snakeweed = adderwortel
snuffer = (kaarsen)domper, kaarsesnuit
solar = bovenkamer; opkamer; zonnekamer
sorcerer = heksenmeester
sorrel vinegar = zuringazijn
sow = stormdak
sow-thistle = melkdistel
sown = zaaisel
specific = artsenij (specificum)
spiced ale = kruidenbier
spices = kruiden
spigot = spie
spill = fidibus
spinney = bosjes
squad = rot
squire = schildknaap
squireling = dorpsoudste
St. Peter's fair = Sint-Pietersmarkt, abdijmarkt
stable-yard = stalerf
stag's horn = hertshoorn
stall = koorstoel
stalwart = trouwe volgeling, trouwe aanhanger, getrouwe
stand = (bos)opstand
starling = beschoeiing
stave = vers; notenbalk
steed = (strijd)ros
stew = bordeel; visvijver
steward = beheerder; rentmeester; marktmeester; rentmeester; hofmeester
stiff leaf = idem (bouwstijl)
stock man = veeknecht, veehoeder, veedrijver

stock = naaf; schandblok; veem
stockade = palissade, omheining,
verschansing
stone-mason = steenhouwer
stonecrop = muurpeper
stook = stuik (aantal bijeengebonden
schoven)
stoup = stoop; stoop
strappado = wipgalg
stravage = zwalken, dwalen
strong-box = brandkist
stronghold = vesting
strumpet = lichtekooi

T

tabbard = wapenklee
taffeta = tafzijde
tail-race = onderbeek
talaith (Welsh) = gouden diadeem
tallage = tol; (feodale) belasting
tallow candle = talkkaars
tankard = drinkkan, bierkroes; kroes,
kan
tanner = (leer)looier
tansy = (boeren)wormkruid
taper = dunne kaars; waspit; lont;
waspit
taproom = gelagkamer
tavern = taveerne; taveerne
taverner = waard
tenant = pachter
tenement = woning
tentergroud = drogerij; drooget
tester = baldakijn, hemel
teulu (Welsh) = prinselijke lijfwacht
thicket = kreupelhout
thistledown = distelpluis
thoroughfare = hoofdstraat
thrapple: zie thropple
thropple = windbuil
thwart = doft, roeibank
thyme = tijm
tiler = pannendekker

stubble = stoppelveld, -akker
sub-prior = onderprior
sulphur spill = zwavelstokje
superior = hoofd
surgeon = chirurgijn
sweat house = zweethuis
sweating sickness = zweetziekte
sweet cicely = roomse kervel
sweetbriar = zie sweetbrier
sweetbrier = egelantier
sword-belt = wapenriem
syrup = stroop, siroop

tiller (of the soil) = akkerman,
landman, landbouwer, boer
tilt(ing)yard = toernooiveld
tilth = tiendgewas
tinder = tondel, banst; houtmolm
tinker = ketellapper, blikslager;
ketellapper; ketellapper
tippler = drankverkoper
tipstaff = bode
tirade = gefoeter; schimprede
tirewoman = kamenier
tisane = kruidenthee, aftreksel, tisane
tithe = tiendrecht; tiendland
tithes = tienden
toadflax = (muur)leeuwebek
toft = pachthoeve, hofstede; bedoening
torque = gedraaide metalen halsring
tracery = tracerwerk, maaswerk
transept chapel = zijkapel
transept = zijbeuk; dwarsbeuk
trapping = sjabruk; staatsietuig
Treasurer = schatkistbewaarder
trebuchet = katapult; blijde
tref (Welsh) = gehucht
trefoil = klaver; driepas
trencher = snijplank
trestle table = schraagtafel
trestle-board = schraagplank

tribunal = vierschaar, gerecht
triforium = triforium
troche, trochee = pil
troth = trouw
truckle bed = rolbed
trumpet = klaroen
truss-hoop = bodemhoepel

U

uchelwr (Welsh) = heer
undercroft = krocht
underling = minderman
undershot wheel = onderslagrad
unguent = zalf, smeersel

V

valet = lijfknecht
vallation = wal; borstwering; bolwerk
varlet = schurk
vassal lord = leenheer
vellum = velijn
venison = wildbraad; hertevlees
verger = koster
vessel = vat (persoon als instr. van eigenschap)
vestment = gewaad

W

wainscot = beschoot
waiting woman = kamenier
wallet = ransel; beurs
ward = binnenplein; wijk
ward constable = wijkconstabel
warden = (kerk)voogd
Warden's Tower = Wachttore
warlock = magiër; heksenmeester
warming-room = verwarmingskamer, conversatiekamer (calefactorium)
warrant = volmacht

tumbler = kunstenmaker, acrobaat, duikelaar
tunic = tuniek
turret = belegeringstoren; spits
tweezer = veertangetje, pincet
twig broom = rijsbezem
twohanded sword = tweehandszwaard

upper voice = bovenstem; kopstem, falset
uprights (of a ladder) = ladderbomen
urchin = deugniet, kwajongen; egel

vestry = sacristie
vetch = wikke
vicar = vicaris
victuals = mondkost, mondvoorraad
villein yardland = horigheid
villein = horige, lijfeigene
virelay = virelai (dichtvorm)
vittles: zie victuals
voussoir = gewelfsteen

wasteland = braakland
water betony = waterbetonie
water-lane = vaargeul; doorgang
water-meadow = drasland
watergate = waterpoort
waterman = schuifevoerder, jolleman, veerman; waterman
wayfarer = (voet)reiziger
weald = beboste streek
weather-wise = weervoorspeller, weerwikker

weir = waterkering
well-head = putrand
wench = deerne; lichtekooi
wet-nurse = min
wharfer = kadewerkers
wheelwright = wielensmid,
wielenmaker, wagenmaker
wherry = jol
wherryman = jolleman
white monks = norbertijnen
white thorn = witte meidoorn
wicket = klinkdeur (klinket),
schotdeur, pikkelpoort, loopdeur
wicket (gate) = pikkelpoort
willowherb = basterdwederik,
wilgeroosje
wimple = (nonnen)kap; kap, hennin;
kap
windbreak = windmantel (van bomen)
windflower = zie anemone
winter stock = stalvee

D

yardland = zes bunder, vier morgen
yarrow = duizendblad
yearling = jaarling (bijv. jaarling lam,
jaarling bok)
yellow mild nettle = gele dovenetel

wintergreen = wintergroen
wise woman = vroedvrouw, vroede
vrouw
witch hazel = toverhazelaar
wizard = wijze
woad = wede; wedeblauw
wolfsbane = wolfswortel, akoniet (=
monnikskap)
wood-yard = houtwerf
wood-sage = valse salie
woodland = houtland
wool-clip = wol; wolopbrengst,
woloogst
word or sign = taal (of) (noch) teken
wormwood = alsem
woundwort = wondklaver, wondkruid
writing-chamber = schrijfkamer
writing-office = schrijfkantoor
wych hazel = zie witch hazel
wyvern = tweepotige gevleugelde draak
(heraldiek)

yeoman = vrijboer, eigenerfde; soldaat
van de koninklijke garde
yew hedge = taxushaag
ynys (Welsh) = eiland
ystrad (Welsh) = dal